

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Omaishoidon tuen toimintaohje

1.1.2023

Toimintaohjeen valmistelu: Eeva-Sirkku Pöyhönen, Sari Hietala, Salla Lindegren, Maria Vesala, Nina Hanhilahti ja Kirsi Kiviniemi

Sisällysluettelo

1.	Omaishoidon tuen myöntämisen yleiset edellytykset	3
2	Omaishoidon tuen hakeminen ja päätös omaishoidon tuesta	3
2.1	Omaishoidon tuen hakeminen	3
2.2	Päätös omaishoidon tuesta	3
2.3	Omaishoidon tukea koskeva sopimus	4
3	Omaishoitajan lakisääteiset vapaat ja hoidettavan hoidon järjestäminen	4
4	Omaishoidon tuen hoitopalkkio	5
4.1	Hoitopalkkion maksaminen	5
4.2	Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen	5
5	Ilmoitusvelvollisuus poissaoloista ja olosuhteiden muutoksista	6
6	Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen	6
7	Sijaishoito toimeksiantosopimuksella	6
8	Asiaa koskevat säädökset	7

Omaishoidon tuen toimintaohje täydentää aluehallituksen päätöstä omaishoidon tuen myöntämisperusteista ja hoitopalkkioista (Aluehallitus 8.11.2023 § 329)

1. Omaishoidon tuen myöntämisen yleiset edellytykset

- Hoidettavalla on kotikuntalain tarkoittama kotipaikka Varsinais-Suomen hyvinvointialueella
- Mikäli kyse ei ole Suomen kansalaisesta, oleskelulupa Suomessa vaikuttaa päätöksenteon harjontaan.

Omaishoidon tukea voidaan myöntää yhteisöllisessä asumisessa asuvalle henkilölle.

Tukea ei myönnetä, jos

- Hakija asuu ympärivuorokautisessa palveluasumisessa tai on pitkäaikaisessa laitospalvelussa.
- Mikäli henkilö opiskelee ja asuu eri osoitteessa kuin omaishoitaja osan viikkoa
- Mikäli lapsi tai nuori on viranomaisen toimesta sijoitettu kodin ulkopuolelle
- Muut palvelut turvaavat hoidettavan edunmukaisen hoidon ja huolenpidon paremmin kuin omaishoidon tuki.

2 Omaishoidon tuen hakeminen ja päätös omaishoidon tuesta

2.1 Omaishoidon tuen hakeminen

- Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään tarvittaessa lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja.
- Jos hakemukseen tai jo myönnetyn omaishoidon tuen tarkastusta varten pyydettyjä lisäselvityksiä ei ole toimitettu 3 kuukauden kuluessa niiden pyytämisestä, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös.
- Mikäli kotikäyntiä ei pystytä hakijasta johtuvista syistä toteuttamaan 6 kuukauden aikana, hakemus raukeaa ja siitä tehdään kielteinen päätös.

2.2 Päätös omaishoidon tuesta

- Omaishoidon tuki myönnetään pääsääntöisesti siitä päivästä lukien, kun asia on tullut vireille eli kun omaishoidon tuen hakemus on kirjattu saapuneeksi asiakasohjaukseen.
- Päätös on pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleva, mutta päätös voi olla perustellusta syystä myös määräaikainen (Omaishoitolaki 973/2005 8 §).
- Mikäli omaishoidon tuen myöntämisperusteet eivät täyty tai omaishoidon tukeen varattu määräraha ei riitä tuen myöntämiseen, tehdään omaishoidon tuesta kielteinen päätös.
- Kielteinen omaishoidon tuen päätös perustellaan hakijalle. Tarvittaessa hakija ohjataan muiden palveluiden ja tukien piiriin.
- Viranhaltijan päätökseen tyytymätön hakija voi tehdä oikaisuvaatimuksen 30 päivän kuluessa saatuaan tiedon päätöksestä. Oikaisuvaatimuksen laatiminen ohjeistetaan päätöksen liitteessä.

2.3 Omaishoidon tukea koskeva sopimus

- Omaishoidon sopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (Omaishoitolaki 937/2005, 2§).
- Omaishoitolain (937/2005, 8§) mukaan omaishoitosopimuksen tulee sisältää seuraavat tiedot:
 - hoitopalkkion määrä ja maksutapa
 - oikeus omaishoitajan lakisääteisiin vapaapäiviin
 - suunnitelma vapaan järjestämisestä
 - mikäli sopimus on määräaikainen, sopimuksen kesto ja peruste
- Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Omaishoidon sopimusta ei tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa tai etua. Sopimus syntyy vasta, kun molemmat osapuolet (omaishoitaja ja hyvinvointialue) ovat sen allekirjoittaneet.
- Mikäli asiakassuunnitelman tarkastaminen muuttaa hoitopalkkiota, tehdään omaishoidon tuesta uusi oikaisukelpoinen päätös ja uusitaan omaishoitosopimus.
- Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisissa eläkelaisissa (549/2003). Omaishoidon tuen palkkio kartuttaa eläkettä 68-vuotiaaksi asti.
- Hyvinvointialue on vakuuttanut omaishoitosopimuksen tehneen hoitajan työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3§:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella.

3 Omaishoitajan lakisääteiset vapaat ja hoidettavan hoidon järjestäminen

- Hyvinvointialueen kanssa omaishoidon tuen sopimuksen tehneellä omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti
- Omaishoitaja voi pitää kertyneet omaishoidon vapaansa kuukausittain tai kerätä lakisääteisiä vapaapäiviä enintään puolen vuoden ajalta.
- Kertyneet vapaapäivät on pidettävät seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Poikkeuksena on vuoden 2022 lomat, joita voi käyttää maaliskuun 2023 loppuun asti.
- Pitämättömiä vapaapäiviä ei korvata rahana eikä niitä voi pitää ennakoon.
- Halutessaan omaishoitaja voi hyödyntää kertyneitä lakisääteisiä vapaapäiviä myös sairastuessaan.
- Omaishoidon tuen palveluohjaaja ja omaishoitaja voivat sopia, että tarvittaessa lakisääteisen vapaan vuorokauden voi pitää useampana alle vuorokauden pituisena jaksona.
- Omaishoitajan vastuulla on tiedottaa sijaishoitopaikkaa asiakkaan tarvitsemasta hoidosta ja valvonnasta sekä huolehtia hoitojaksolle mukaan hoidettavan mahdolliset lääkkeet ja muut henkilökohtaiset tarvikkeet.
- Omaishoitajan vapaiden järjestelyyn ei pääsääntöisesti kuulu kuljetuksia. Jos omaishoidon vapaa järjestetään kehitysvammaisten erityishuoltona, niin hyvinvointialue järjestää kuljetuksen tai korvaa kuljetuskustannukset (Kehitysvammalaki 39 § ja Asiakasmaksulaki 4 § 2. kohta).
- Omaishoidettavalta ei peritä asiakasmaksua hoitajan lakisääteisen vapaan aikana (Aluevaltuuston päätös 23.11.2022, 137 §).

4 Omaishoidon tuen hoitopalkkio

- Omaishoidon tuen myöntämisperusteet ja hoitopalkkiot on päätetty hyvinvointialueen aluehallituksessa 8.11.2022, 329 §

4.1 Hoitopalkkion maksaminen

- Hyvinvointialueella on käytössä Oima-palvelu, jonka kautta hoitopalkkiot maksetaan. Oima-palvelussa seurataan omaishoitajan lakivapaiden kertymistä ja vapaiden käyttöä ja sinne kirjataan keskeytykset. Omaishoitajat koulutetaan Oima-palvelun itsekäyttöön. Ellei omaishoitaja ota käyttöön Oima-palvelua, hän ilmoittaa lakivapaiden käytön ja keskeytykset omaishoidon tuen palveluohjaajalle.
- Omaishoidon hoitopalkkio maksetaan omaishoitosopimukseen kirjatusta ajankohdasta lukien eli siitä alkaen kun omaishoidon tuen hakemus on kirjattu vastaanotetuksi asiakasohjauksessa.
- Kun kyseessä on omaishoidon tuen hoitopalkkion korotus, niin korotettu palkkio tulee voimaan sen kuukauden alusta kun hakemus on kirjattu vastaanotetuksi asiakasohjauksessa.
- Omaishoidon hoitopalkkion maksupäivä on jälkikäteen kalenterikuukauden 15. päivä.

4.2 Omaishoidon tuen hoitopalkkion maksamisen keskeyttäminen

Omaishoitajan lakisääteiset vapaat eivät keskeytä omaishoidon tuen maksamista.

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti yllättäen tai suunnitellusti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytetään kuukauden kuluttua.

Omaishoitaja kirjaa keskeytykset ja muutokset Oima-palveluun tai ilmoittaa keskeytykset ja muutokset omaishoidon tuen palveluohjaajalle. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä seuraa perusteettomasti maksetun tuen takaisinperintä.

Omaishoidettavan säännöllinen vuorohoito tai lyhytaikaishoito

- Mikäli omaishoito keskeytyy ennalta suunnitellusti säännöllisesti kuukausittain yhteensä 6–14 vuorokaudeksi (7–15 päiväksi), niin hoidettavan katsotaan siirtyneen vuorohoitoon. Vuorohoito vähentää hoitopalkkiota poissaolopäiviltä, lukuun ottamatta lakisääteisiä vapaita. Lakisääteiset vapaat sisältyvät vuorohoitojaksoihin.
- Jos ympärivuorokautisen hoidon yksikköä tarvitaan säännöllisesti yli 14 vuorokautta, niin omaishoidon tukea ei myönnetä lainkaan, vaan palvelut tulee järjestää muulla tavoin.

Jos omaishoito keskeytyy hoitajasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy heti.

Hoidettavan muuttaessa pysyvästi esimerkiksi asumispalveluyksikköön tai muutoin pois kotoa, omaishoidontuen maksaminen päättyy kuluvan kuukauden loppuun.

Omaishoidettavan kuolemantapauksessa palkkio maksetaan kuluvan kuukauden loppuun.

Määräajaksi tehty sopimus lakkaa ilman irtisanomista määräajan päätyttyä. Mikäli tuen tarve määräajan jälkeen jatkuu, tulee toimittaa uusi hakemus hyvissä ajoin ennen määräajan päättymistä.

5 Ilmoitusvelvollisuus poissaoloista ja olosuhteiden muutoksista

Omaishoidon tuki ei ole ulkomaille myönnettävää palvelua. Kaikista hoitajan ja hoidettavan ulkomaanmatkoista tulee ilmoittaa. Omaishoitajan ja hoidettavan lyhyt ulkomaanmatka ei ole omaishoidon tuen palkkion maksamisen esteenä. Jos ulkomaille oleskelu kestää yli kolme viikkoa, maksu keskeytyy. Jos ulkomaille oleskelu jatkuu yli kolme kuukautta, sopimus irtisanotaan.

6 Sopimuksen irtisanominen ja purkaminen

Hyvinvointialue voi irtisanoa sopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua. Jos hoitaja irtisanoa sopimuksen, sopimus päättyy kuukauden kuluttua sopimuksen irtisanomisesta.

Irtisanomisajasta riippumatta sopimus voidaan purkaa välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai hoitajan terveydentilan tai turvallisuuden. Hoitajan terveydentilaan tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat voivat olla peruste sopimuksen purkamiselle.

Muutto pois Varsinais-Suomen hyvinvointialueelta, joka omaishoidon tuen on myöntänyt, tulee ilmoittaa välittömästi omaishoidon tuen palveluohjaajalle. Tuki on hyvinvointialuekohtaisesti myönnettävä etuus ja muutto pois alueelta päättää omaishoidon tuen maksamisen ja oikeuden lakisääteiseen vapaaseen muuttopäivästä alkaen. Liikaa maksettu omaishoidon tuki peritään takaisin.

7 Sijaishoito toimeksiantosopimuksella

Hyvinvointialue voi järjestää omaishoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekeillä omaishoidon tukea koskevassa laissa säädetyt edellytykset täyttävän täysi-ikäisen henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu ottamaan vastuun hoidettavasta hoitajan vapaiden aikana. Lisäksi edellytyksenä on, että järjestely toteutetaan ottamalla huomioon hoidettavan henkilön mielipide ja että järjestely arvioidaan hoidettavan henkilön edun mukaiseksi. Omaishoitaja/omaishoitoperhe hankkii itse soveltuvan sijaishoitajan, jonka kanssa toimeksiantosopimus tehdään. Sijaishoitaja ei voi olla lapsen huoltaja. Viime kädessä hyvinvointialue hyväksyy sijaishoitajan ja päättää, katsoisiko sijaishoito hoidettavalle soveltuvaksi vapaiden käyttömuodoksi. Alaikäisen hoidettavan sijaishoitajaksi ryhtyvän tulee esittää rikostaustaote ennen toimeksiantosopimuksen laadintaa.

Sijaishoito tapahtuu hoidettavan ja sijaishoitajan keskinäisen sopimuksen mukaan joko hoidettavan tai sijaishoitajan kotona. Sijaishoitajalle maksettava palkkio on

- 1. hoitopalkkioluokassa olevan hoidettavan sijaishoitajalle 80 euroa/vuorokausi
- muissa hoitopalkkioluokissa 100 euroa/vuorokausi.

Sijaishoitajalle maksetaan kulukorvauksia (aluehallituksen listalla 10.1.23).

Palkkio on veronalaista tuloa.

Omaishoitaja ja sijaishoitaja voivat keskenään sopia vapaan jakamisesta lyhyemmiksi ajoiksi tai pitää pidemmän jakson kerrallaan. Sijaishoitaja kirjaa toteutuneet hoitojaksot Oima-palveluun tai toimittaa lomakkeen toteutuneista hoitojaksoista omaishoidon tuen palveluohjaajalle kuukausittain sovittuun päivään mennessä. Sijaishoitaja ja omaishoitaja allekirjoittavat lomakkeen. Sijaishoitajalle maksetaan palkio toteutuneiden hoitovuorokausien mukaan.

Sijaishoitajaa koskevat samat irtisanomisajat kuin omaishoitajaa. Sijaishoitosopimusta ei voi tehdä takautuvasti. Mikäli sijaishoitaja laiminlyö velvoitteensa (hoidettavan hoito ja/tai hoitojaksojen ilmoittaminen), voidaan toimeksiantosopimus irtisanoa. Sijaishoitaja ei ole työsopimuslain tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoitajaan.

8 Asiaa koskevat säädökset

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmakuista (734/1992)
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)
- Laki omaishoidon tuesta (937/2005)
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista, asiakaslaki (812/2000)
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvluista (980/2012)
- Hallintolaki (434/2003)
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Työtaturma- ja ammatitautilaki (459/2015)
- Kunnallinen viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaki (549/2003)
- Työsopimuslaki (55/2001)
- Lastensuojelulaki (417/2007)
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009)
- Perhehoitolaki (263/ 2015)